

Nastavljamo dalje

Projektu nedeljnika "Vreme", "Vreme protiv nasilja", formalno je došao kraj. Dodatak koji je pred vama poslednji je u nizu takozvanih projektnih aktivnosti. No, taj kraj je samo formalan. I ubuduće, na stranicama "Vremena" bavićemo se ovom temom, jer žrtve porodičnog nasilja ne smeju da ostanu medijski zapostavljene, zaboravljene, ali ni ponižene. O ukupnim utiscima i rezultatima koje smo postigli baveći se porodičnim nasiljem tokom čitave 2016. čitajte na narednim stranicama.

Odakle smo krenuli i dokle smo stigli

“Vreme” je uspeo da u prethodnih deset meseci govori o tematici nasilja na profesionalan i drugačiji način i time je utabalo put ostalim medijima kako treba izveštavati o ovoj temi. Istim putem treba nastaviti i još dublje i temeljnije raditi, saglasne su učesnice poslednje u nizu tribina u okviru projekta “Vreme protiv nasilja”

U proteklih deset meseci na tribinama i stranicama nedeljnika "Vreme", u okviru projekta "Vreme protiv nasilja", prostor da govore o problematici i fenomenu nasilja u porodici dobijali su aktivisti, profesori, psiholozi, stručnjaci iz nevladinog i vladinog sektora. Sagovornici ovog lista govorili su o nasilju u porodici, odredbama Istanbulske konvencije, njihovoj implementaciji u domaće zakonodavstvo, novom Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici... Jedan od najvažnijih ciljeva projekta bilo je pokretanje široke javne rasprave koja treba da dovede do sistemskih, zakonskih, proceduralnih i drugih mera za prevenciju, sprečavanje i smanjenje nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. O tome koliko su novinarka "Vremena" kroz tekstove u do sada devet objavljenih dataka uspele u ostvarivanju ovog cilja, na poslednjoj u nizu tribina, koja je ujedno označila i završnicu ovog medijskog projekta, govorile su poverenica za zaštitu ravnopravnosti Brankica Janković, psihološkinja Tatjana Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra, savetnica potpredsednice Vlade Republike Srbije u Koordinacionom telu za rodnu ravnopravnost prof. dr Branka Drašković i novinarka nedeljnika "Vreme" Jelena Jorgačević. Njih je u četvrtak 15. decembra 2016. godine, na tribini "Vreme protiv nasilja: odakle smo krenuli i dokle smo stigli" ugostila novinarka "Vremena" Jovana Gligorijević.

Sve one saglasne su u tome da je "Vreme" kroz ovaj medijski projekat uspelo u nameri da skrene pažnju na sve oblike nasilja prema ženama i da je iz objavljenih tekstova svako mogao da sazna i nauči u čemu je suština problema. Za razliku od većine medija koji se ovom tematikom bave na senzacionalistički način, novinarka "Vremena" uspele su da ukažu na problem, načine i sredstva za njegovo prevazilaženje, razgovarajući upravo sa relevantnim sagovornicima, saglasne su učesnice tribine. One su se složile i da je ovo dobar početak za dalji nastavak izveštavanja, ali i dobro napravljen model, koji bi, za razliku od tabloidnog i senzacionalističkog načina izveštavanja, ostali mediji trebalo da počnu da primenjuju.

Prema rečima Tanje Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra, tabloidi i određeni broj elektronskih medija ušli su u zapanjujuću trku oko toga ko će više da skandalizuje i ko će da prikaže nasilje kao rijaliti-šou i sapunicu od hiljada nastavaka. "Ti mediji posreduju, ostavljaju brojeve telefona da im se žrtve jave, da dođu i uživo govore u emisijama, naručuju žrtve iz sigurne kuće", kaže Ignjatović. "Ne znam koji je način da se tome stane na kraj. Na jednoj tribini na kojoj su učestvovali i članovi Saveta za štampu, razgovarali smo o tome ko može i šta da uradi, mogu li novinari da zaustave takvo izveštavanje, da li profesionalni kodeks može da ga zaustavi, koliko žalbi treba pisati. Bila sam neprijatno iznenađena da postoje samo tri žalbe i da je sve tri pisao Autonomni ženski centar."

Prema njenim rečima, zabrinjavajuće je što se priča iz tabloida premestila u takozvane ozbiljne novine. Uznemirujuće je što su "ozbiljni" mediji dali svoj prostor poznavacima ove tematike, da o njoj govore na neadekvatan način i da konstruišu događaje koji se nisu desili, dodaje Ignjatović. Druga važna stvar kojoj je izveštavanje u okviru ovog projekta doprinelo, po njenom mišljenju, jeste to što je bio podrška svima koji zagovaraju promene i direktnu primenu Konvencije, njeno direktno korišćenje i pozivanje na njene odredbe, ali i to što je podržavao sve koji su snažno zagovarali sprečavanje brisanja postojećih krivičnih dela, ulazak pogrešnih definicija krivičnih dela, a pre svega definicije silovanja.

"Bilo je važno da neki medij, u ovom slučaju 'Vreme', ima posvećen odnos, da intervjuiše veliki broj ljudi koji se stvarno bave ovom temom i da pokažu kako se o jednoj teškoj i složenoj temi može govoriti na drugačiji način, da se tema proširi izvan konteksta nasilja u porodici, da u okviru nasilja u porodici osvetli neke aspekte koji su manje poznati i prepoznati, da omogući da se čuju i kritički stavovi i neslaganja sagovornika, ali da svima nama koji smo zagovarali ove zakonske promene pruži podršku u trenutku kada smo pokušali da ubedimo javnost da neke stvari ne smeju da prođu. U ovoj zemlji ima

dovoljno ljudi koji znaju, samo nisu u poziciji da budu pitani i da odlučuju. Mi moramo da sprečimo da oni koji ne znaju tematiku dobiju prostor i da kreiraju rešenja koja zapravo najviše pogađaju žene", kaže Ignjatović.

Prema rečima Branke Drašković iz Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Vlade Republike Srbije, projekat koji je proteklih godinu dana sproveo nedeljnik "Vreme" bio je pre svega veoma edukativan, nije bio senzacionalistički, a iz objavljenih tekstova i održanih tribina, o fenomenu nasilja mogli su da nauče oni koji ne znaju dovoljno o nasilju, pa čak i oni koji se time bave.

"Kvalitetno medijsko izveštavanje u svim oblastima, a naročito u ovako delikatnoj i složenoj, važno je i sa pozicije vladinih i nevladinih tela. Moć medija izuzetno je velika u svim temama, a naročito kada govorimo o nasilju i različitim njegovim oblicima. Najčešće nam je fokus na rodno zasnovanom nasilju, ali teško ostajemo imuni da ne dotaknemo sve vrste nasilja. Agresija je u porastu u Srbiji, ali i šire. Znamo da nju izazivaju društvene okolnosti i ona se okreće ili ka sebi ili ka drugima."

Prema njenim rečima, nasilje je u porastu, ali je u porastu i broj prijava. "Situaciju možemo posmatrati i pozitivno i negativno. Hajde da posmatramo pozitivno – da su žene sve svesnije i da sve više prijavljuju nasilje. Mediji mogu mnogo da pomognu, da ojačaju žene učeći ih koji su najkraći i najefikasniji koraci. Žene moraju da znaju kome da se obrate i da povrate poverenje u institucije. Jedan od razloga što ne prijavljuju nasilje jeste nepoverenje u institucije sistema i složen put kada se tim institucijama jave. Moramo imati na umu da nije lako ohrabriti se i progovoriti o nasilju, da žene često preuzimaju krivicu zbog pretrpljenog nasilja, da se stide i plaše nasilnika", kaže Drašković.

Koordinaciono telo je vladino telo osnovano 2014. godine i ima zadatak da koordiniše vladine institucije, ministarstva, nevladin sektor, akademsku zajednicu, da podstiče dijalog između svih tih tela i da ga čini što kvalitetnijim. Kada je o nasilju reč, uloga Koordinacionog tela veoma je složena

i ono ovom složenom problemu pristupa multisektorski i posmatra ga iz različitih uglova, kaže Drašković.

“Medijsko izveštavanje jako je važno u svim oblastima kojima se bavimo, posebno baveći se višestruko diskriminisanim kategorijama žena, a to su Romkinje, samohrane majke, žene invalidi. Koordinaciono telo se trudi da se, kad god je to moguće, bavi edukacijom novinara. Statistika pokazuje da žene u Srbiji trpe nasilje i po deset godina. To je proces koji zahteva konti-

mnogo više nego ikada pre. Prema rečima poverenice za zaštitu ravnopravnosti Brankice Janković, prijavljenih slučajeva je 18.746, što je dvostruko više nego pre nekoliko godina. “Sada treba da vidimo šta su razlozi za to. Očigledno je da je jedan od razloga to što se o nasilju govori, šalje se poruka na svim nivoima. Mi smo, kao institucija, smatrali da konstantno treba da ukazujemo i podsećamo nadležne. Ovo je jedan od naših najvećih društvenih problema i na to smo ukazivali od samog početka,

u tom smislu, kao zakonski tekst koji pruža osnove za efikasnu zaštitu, za dobru evidenciju koja treba da nas vodi u dobru statistiku, a ona bi trebalo da vodi do dobre analize i delovanja. Brojni instituti koji su uvedeni treba da pruže efikasnu zaštitu.”

REŠENJE LEŽI U UZROKU PROBLEMA

Jedan od uspeha ovog projekta je to što je ukazao da svi javni nastupi, gostovanja, konferencije doprinose i

“Jedan od uspeha ovog projekta je i to što je razgradio sva opšta mesta. Prvo opšte mesto je da se nasilje dešava u siromašnim porodicama, gde su ljudi neobrazovani, što apsolutno nije tačno. Drugo opšte mesto je da će se problemi rešiti sami od sebe ako imamo sigurne kuće. Treće opšte mesto je šta je sve nasilje – to nije samo fizičko nasilje, već mnogo više od toga. Nasilje je izbor koji neko odlučuje da napravi. To je nešto što treba naglašavati, o čemu smo dosta pričali, i mislim da treba još mnogo da pričamo”

– Jelena Jorgačević

nuitet, borbu, posvećenost i multisektorski pristup države, nevladinog sektora i akademske zajednice. Čini mi se da smo uspeli da napravimo neke korake da nasilje više nije privatna stvar, da malo više reaguju i građani, mada smo sve manje empatični, i često se dešava da prolazimo pored nasilnih situacija, a da ne reagujemo. Mi kao društvo, s jedne strane, doprinosimo da se nasilje prijavljuje, a sa druge strane statistika kaže da smo sve manje empatični”, dodaje Drašković.

Situacija je gotovo identična u čitavom regionu, a problemi su isti, te nema dileme da je vreme da se nešto preduzme na globalnom nivou. Sve sagovornice saglasne su u tome da su izvesni pomaci u rešavanju ovog problema vidljivi i da se o njemu govori

a priliku za to smo imali i koristili i tokom čitavog projekta. Meni se čini da su svi ciljevi koje ste na početku postavili postignuti. Čini mi se da nema teme koju niste dotakli sa svih aspekata. Čitajući iz broja u broj, mislim da je ovo bio do sada najsveobuhvatniji pristup ovoj tematici”, kaže Janković.

Prema njenim rečima, način na koji mediji izveštavaju o nasilju apsolutno je nedopustiv, pa je veliki broj prijava iznenađuje, jer su poruke koje su mediji slali često bile apsolutno obeshrabrujuće za žene koje godinama trpe nasilje. “Sa svih nivoa, počevši od vrha vlasti, stizale su poruke da ovo pitanje mora da se rešava. To je rezultiralo donošenjem Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, koji možda nije savršen, ali je sigurno do sada najveći pomak

edukuju građanke i građane da je nasilje apsolutno neprihvatljivo. Jedan od glavnih problema koji vode u nasilje je neravnopravan položaj muškaraca i žena. Tokom projekta, “Vreme” je uspelo da rasvetli problem i njegov koren, kaže Janković. “Nijedan zakon, pa ni ovaj poslednji, sigurno neće napraviti pravedno društvo u kome žene uživaju sva svoja prava, već ćemo to uraditi kada se promenimo kao društvo. Kada se desi nasilje u porodici, batine najčešće otrpi žena, a zaostavštinu za budućnost ponesu deca. Žena će izlaskom iz nasilja poslati najjaču moguću poruku, i rešavanjem tog jednog slučaja, rešićemo brojne probleme. Ne treba da propustimo nijedan. I još jednom, po ko zna koji put, moramo da ponovimo da ne smemo da dozvolimo da

“Nijedan zakon, pa ni ovaj poslednji, sigurno neće napraviti pravedno društvo u kome žene uživaju sva svoja prava, već ćemo to uraditi kada se promenimo kao društvo. Kada se desi nasilje u porodici, batine najčešće otrpi žena, a zaostavštinu za budućnost ponesu deca. Žena će izlaskom iz nasilja poslati najjaču moguću poruku, i rešavanjem tog jednog slučaja, rešićemo brojne probleme. Ne treba da propustimo nijedan. I još jednom, po ko zna koji put, moramo da ponovimo da ne smemo da dozvolimo da imamo ijednu žrtvu nasilja zbog propusta u sistemu” – Brankica Janković

imamo ijednu žrtvu nasilja zbog propusta u sistemu.”

Brankica Janković rekla je da se nada da je načinom na koji je “Vreme” izveštavalo proteklih deset meseci o ovoj temi, a koji se razlikovao u širini i dubini sagledavanja problema, trasiran novi put izveštavanja.

Tokom čitavog projekta, ni u jednom od tekstova nije objavljena nijedna izjava žrtve. Novinarke ovog lista odlučile su da problemu pristupe na drugačiji način i smatraju da je ta odluka bila ispravna.

“Mi smo se trudile da se bavimo sistemskim rešenjima, sistemskim propustima, kako institucije treba da

deluju”, kaže Jelena Jorgačević, novinarka “Vremena”. “Što više čitam medije, shvatam da se ta ispovest žrtava sve više zloupotrebljava. Imamo dva slučaja – prvi kada žrtva preživi fizičko nasilje i kada mediji objavljuju jezične stvari. Taj slučaj se posmatra potpuno individualno, ne govori se o mehanizmu nasilja, o tome šta je moglo da se uradi, već prepričavamo ono što se dogodilo. Pošto je sistem takav kakav je i kada se desi da žrtva strada, imamo drugi slučaj – pošto ona više nema glas, traži se opravdanje zašto se to dogodilo. Ružno je i pogrešno tako raditi. Ispovest žrtve se sigurno može profesionalno i kvalitetno predstaviti, ali ovde

postoji mnogo zloupotrebe. Mi smo u devet dodataka na po 16 strana uspešli da se bavimo temom, a da nijednom ne pomenemo ispovest žrtve. Dakle, moguće je.”

Aktuelne žrtve i one koje su u postupku nisu u poziciji da daju izjave, a nijedan pružalac usluge, bilo da je reč o sigurnoj kući, pružaocu besplatne pravne pomoći ili bilo koje druge pomoći, po etičkim i profesionalnim kodeksima ne bi smeli da posreduju sa medijima, kaže Tanja Ignjatović i dodaje da smatra da je odluka “Vremena” da ispovesti žrtava izostavi, ispravna.

“Na desetine puta sam objašnjavala medijima zašto AŽC ne može da im nabavi žrtvu nasilja, zašto ne smemo da posredujemo sa bilo kojom ženom, čak i kada ona kaže da bi priču ispričala novinarima”, kaže Ignjatović. “Moje mišljenje je da žene koje su u postupku ne bi trebalo da učestvuju u medijskim pričama i treba im objašnjavati zašto to nije dobro. Retraumatzacija, sekundarna viktimizacija i posledice koje one ne mogu da pretpostave razlozi su za to. Za neke žene koje su mediji koristili, čije situacije su mi poznate, posle toga što su se odvažile i što su pomislile da će neke druge žene naučiti iz njihovog primera, znam da su loše prošle zato što se ne računa sa manipulativnim manevrima kojima raspolaže njen nasilnik. Osobito je opasno ako je on na dobroj poziciji i može da iskoristi veze sa institucijama. One su prolazile mnogo gore. Pre svega mislim na prava prilikom razvoda, na prava na decu, neke su ostale bez njih. To je samo jedna od mogućih posledica.”

Ona smatra i da nije dobro da ženama koje su u postupku bude prikriveno lice prilikom davanja izjava jer one nisu kriminalci. “Mi njih iz bezbednosnih razloga i zaštite ličnih podataka prikriavamo, a suštinski poručujemo da je ono što se njima desilo problem, a ne ono što je nasilnik uradio. Tako izbegnemo da kažemo šta je u suštini problem, vrlo često i lako onaj ko se bavi nasiljem sklizne u neku vrstu opravdanja nasilja i to je opasnost za javnost koja čita taj tekst. Uvek će se naći neko ko će reći da situacija ne bi bila takva da ona nešto *nije* ili da ona nešto *jeste*

uradila. To opravdavanje nasilja ide naruku nasilnicima i koriste ga u sudskim postupcima. Neverovatno je šta su sve oni u stanju da iskoriste i protiv žrtve i protiv svih drugih kako bi opravdali ono što čine”, kaže Ignjatović i dodaje da je važno da novinari ne zaborave da preuzmu sve mere kako bi zaštitili žrtvu. “Slušanje obe strane u ovim situacijama nije prihvatljivo. Mediji uživo posreduju u sučeljavanju strana i često se desi da žrtve odustanu, a kada odustanu, onda se govori o tome da je zapravo to bilo lažno prijavljivanje. Žrtva može da govori. Odloženo, kad je stvar završena, kada je emotivno završila priču, kada ne može biti direktnih posledica za nju u smislu ostvarivanja bilo kog prava, kada je ona s tim mirna i kada postoji vremenska distanca. Mislim da novine mogu da pišu, ali samo onda kada je žrtva daleko od onoga što joj se desilo, kada je izašla iz toga i kada se sama obrati novinarima, bez bilo kakvog posredovanja pružaoca usluge, jer u suprotnom, javljajući se novinama, ona misli da će tako popraviti svoju situaciju jer je očajna.”

ŽRTVA NE TREBA DA GOVORI

Jovana Gligorijević kaže da novinarke nikada neće biti dovoljno stručne da procene da li je žena zaista prevazišla traumu, bez obzira na to koliko je vremena prošlo, ili je samo trenutno u dobroj fazi, pa bi naše pisanje opet moglo da je vrati tri koraka unazad. “Bez obzira na to što je možda radikalno i nedovoljno profesionalno, i dalje ostajem pri odluci da žrtve ne treba pitati.”

“Stvari se uvek mogu posmatrati pozitivno i negativno, i naravno da ima onih koji bi komentarisali da je trebalo pričati sa žrtvama, a ne sa ekspertima”, kaže Branka Drašković. “Sve mi ovde vrlo smo kompetentne u svojoj oblasti i podržaćemo stili koji je ‘Vreme’ koristilo, a koji je bio edukativan i akademski do tog nivoa da je razumljiv i ljudima koji se ne bave direktno nasiljem, osobama koje su različitih profesija i obrazovanja. Ono što se nameće kao problem jeste šta ćemo sa ženama koje žive po selima na jugu Srbije, koje ne čitaju ‘Vreme’, niti neke druge novine,

koje ne znaju šta je internet... Vi i dalje treba da nastavite sa ovakvim izveštavanjem, ali postoji ogroman procenat žena koje trpe nasilje u nekom delu Srbije gde još uvek nije pronađen adekvatan način rada na osveščivanju žena. Kada postavite pitanje da li žrtva treba da govori ili ne, to je vrlo delikatno i složeno. Ovde smo postavili tezu da li mediji treba da postavljaju pitanja, a ja bih da dodam da ima mnogo stručnjaka iz različitih oblasti koji treba da se bave žrtvom pre nego što je mediji pozovu da razgovara.”

Ona je dodala da novinari ne treba da imaju sva saznanja i da postoje drugi stručnjaci koji se bave psihosocijalnom podrškom žrtve. “Glas žrtve treba da se čuje, ali je pitanje u kom trenutku i pitanje je konkretne žrtve. Nisu sve žrtve istog profila – neke su jače, snažnije, neke će pre izaći iz tog traumatskog procesa i smoći snage da progovore, neke nikada neće smoći snage. Kako god one izgledale, vraćanje na taj nemili događaj uvek je traumatično i nikad nije prijatno. Zato i imamo problem i sa zakonima i sa procedurama. U nekim zemljama žrtve ne moraju da idu po nekoliko puta na saslušanje i da se isto toliko puta suočavaju sa nasilnikom, da ga gledaju i daju izjave. Postoje različiti modeli koji se mogu primeniti”, kaže Drašković.

Psihosocijalna podrška mora da

postoji, glas žrtve treba da se čuje, ali mediji moraju da obave vrlo ozbiljne konsultacije, saglasne su sagovornice. Žrtva mora da zna kome da se obrati u veoma složenom sistemu, a i kada se obrati, ona dosta dugo bude sama, pa se obraća različitim institucijama. “Uvek je problem sa žrtvama koje su višestruko diskriminisane, koje su ugrožene. To su žene na selu, koje često ne znaju ni da prepoznaju nasilje. To što trpe šamare podrazumeva se kao prirodno stanje, one to ne prepoznaju kao nasilje. Da ne govorimo o psihološkom i ekonomskom nasilju. Za njih to ne postoji. Imovina i nekretnine žena na selu vode se isključivo na muža. Naša tradicija je takva da se žene odriču u korist muža, brata... One nisu ni naslednice zemljišta, ne mogu ništa da pokrenu, i ako želimo da radimo na ekonomskom osnaživanju, one nemaju ništa, ne mogu da podignu kredit, a samim tim kasnije nemaju ni penziju”, kaže Drašković.

DOBRI PRVI KORACI

Nasilje je vrlo složen fenomen i svako od nas mu daje posebnu dimenziju iz različitih uglova. Naša posmatranja se jednim delom razlikuju zato što su nam pozicije malo drugačije, kaže ona i dodaje da je dobro da postoje ženske organizacije i aktivizam, jer aktivizam

podstiče državu da reaguje.

“Odgovarajući na temu tribine – odakle smo krenuli i gde smo sada, mislim da pomaci postoje i raduje me da postoje blagi vidovi saradnje i kompromisi između države i nevladinog sektora. Čini mi se da taj put nije tako lak, ali da pomaci postoje.”

Da je odluka da se ne koriste izjave žrtava ispravna i da je veliki rizik ukoliko žrtva tokom trajanja postupka govori o događajima, saglasna je i poverenica za rodnu ravnopravnost Brankica Janković. “Ukoliko nastavite da se bavite ovom tematikom, smatram da bi trebalo da se napravi iskorak, dalji rad. S obzirom na to da ste se odlučili za teži, odgovorniji i dublji način, baš onakav kakav bi i trebalo da bude, sigurno je da se za narednu fazu može pronaći neko ko će da govori. Pošto ste analizirali sa svih strana, sada treba pronaći ženu koja će sa svih tih strana da ispriča priču koja će pomoći drugim ženama, da se iz nasilja može izaći, kada ne razmišlja više o nasilniku. Sigurno će biti teško pronaći nekog ko je spreman da sagleda iz te perspektive i pošalje poruku ženama da ne treba da ostanu u začaranom krugu nasilja.”

Veliki je rizik kada neko za vreme trajanja postupka govori o onome što je preživljavao. Taj rizik postoji i nakon što je postupak završen jer nasilnika podseća na to, pa uvek treba biti

“Glas žrtve treba da se čuje, ali je pitanje u kom trenutku i pitanje je konkretne žrtve. Nisu sve žrtve istog profila – neke su jače, snažnije, neke će pre izaći iz tog traumatskog procesa i smoći snage da progovore, neke nikada neće smoći snage. Kako god one izgledale, vraćanje na taj nemili događaj uvek je traumatično i nikad nije prijatno. Zato i imamo problem i sa zakonima i sa procedurama”

– Branka Drašković

šta su nedozvoljeni dodiri, šta je loša tajna... To roditelji moraju da nauče decu, koliko god da je neprijatno. Mediji sa nacionalnim frekvencijama trebalo bi da prikazuju predstave u kojima glumice trpe nasilje, tako bi sve žene mogle da vide i nauče šta je sve nasilje. Ima načina da se to predstavi korektno, uključujući i to da neko ko je distanciran govori o svom iskustvu, ali da ga neko ko je stručan uputi u to kakve bi posledice

nasilje, već mnogo više od toga. Mislim da je bitno ukazivati na razgradnju tih predrasuda, koje su duboko ukorenjene i koje nisu deo nečeg zlonamernog, nego prosto postoje. Kada su u pitanju opšte mesta, treba da govorimo i o uzrocima – da li nasilnik ima psihički poremećaj, najčešće nema, i tako dalje. Nasilje je izbor koji neko odlučuje da napravi. To je nešto što treba naglašavati, o čemu smo dosta pričali, i mislim da treba još mnogo da pričamo”, navodi Jorgačević.

KA SIGURNIM PROMENAMA

Kako bi ono što je nastalo kao rezultat bilo vidljivo i primenjivo u praksi, treba govoriti o tome šta novi Zakon zapravo podrazumeva – hitne mere, specijalizaciju stručnjaka, saradnju, šta tačno znači obaveza za koordinisanje i evidencija, kaže Ignjatović.

“Ono što će biti posebno osetljivo jeste razjasniti šta je neposredna opasnost. Ako smo dobili Zakon koji ima hitne mere, a ne razumemo neposrednu opasnost, mi nećemo imati izricanje hitnih mera, kao što nemamo izricanja mera zaštite nasilja u porodici više nego što imamo krivičnih dela. Bilo bi logično da imamo više mera zaštite nasilja u porodici iz krivičnog zakonika nego što imamo krivičnih prijavi. Važno je objasniti i obaveznost primene. To je naš veliki uspeh. Ja mislim da je nužno da to piše u Zakonu. Ukoliko ne piše u ovom Zakonu, već se poziva na neki drugi zakon, onda to niko neće da tumači, naročito oni koji nisu pravnici. Pravnici se prave da ne znaju, a oni koji se bave socijalnom zaštitom stvarno ne znaju. Dakle, mi smo uspele da nateramo Ministarstvo da postoji disciplinska odgovornost za nepostupanje u rokovima. Bitno je da kad Zakon stupi na snagu 1. juna, počnemo sa praćenjem izricanja mera. Ako ne budemo imali najmanje šest hiljada mera, mi nismo uspeli i džaba smo ih napravili. Te mere morale bi da spreče da se nasilje desi, da spreče da se ono što se desilo ponovi drugi put. Ne da se ide u krivični postupak i dobije kazna zatvora, već da pomerimo razumevanje nasilja na početak, a ne kada imamo nedvosmisleno

“Bilo je važno da neki medij, u ovom slučaju ‘Vreme’, ima posvećen odnos, da intervjuiše veliki broj ljudi koji se stvarno bave ovom temom i da pokaže kako se o jednoj teškoj i složenoj temi može govoriti na drugačiji način, da se tema proširi izvan konteksta nasilja u porodici, da u okviru nasilja u porodici osvetli neke aspekte koji su manje poznati i prepoznati, da omogući da se čuju i kritički stavovi i neslaganja sagovornika, ali da svima nama koji smo zagovarali ove zakonske promene pruži podršku u trenutku kada smo pokušali da ubedimo javnost da neke stvari ne smeju da prođu” – Tanja Ignjatović

vrlo oprezan pri izlasku u javnost sa tim, podseća Janković.

Naciju treba da temeljno i na bazičnom nivou edukujemo, a danas nedostaju emisije kakve je nekada imao RTS u kojima smo mogli da učimo, kaže Ignjatović. “Nedostaje nam da deca od četiri-pet godina na jednostavan način mogu da vide i nauče šta su radnje preko kojih ne mogu preći i koje treba nekome reći. Šta je zloupotreba tela,

ce mogle biti i da žrtva pristane na to.”

Jedan od uspeha ovog projekta je i to što je razgradio sva opšta mesta, kaže Jorgačević. Prvo opšte mesto je, kaže Jorgačević, da se nasilje dešava u siromašnim porodicama, gde su ljudi neobrazovani, što apsolutno nije tačno. Drugo opšte mesto je da će se problemi rešiti sami od sebe ako imamo sigurne kuće. “Treće opšte mesto jeste šta je sve nasilje – to nije samo fizičko

posledicu u smislu lake ili teške telesne povrede, pa samo treba da potvrdimo da se nasilje desilo na način koji žrtva kaže. Mediji tu imaju ozbiljnu mogućnost jer mogu da dopru”, kaže Ignjatović i dodaje da je “Vreme” doprinelo do određenog dela, ali da bi tu trebalo da budu uključeni i svi ostali mediji, da se objasni tačka po tačka. “Četiri su pitanja koja treba objasniti na dobar način da bi građanima i građankama bilo jasnije. Da utiču na to da oni kojima je nasilje izbor odustanu od toga, a i onima kojima se to dešava da razumeju da mogu da prijave, i da ne moraju, bar za hitne mere, ništa drugo da urade sem da daju izjave. Sve ostalo je na državi. Moram da priznam da sam jako srećna što nam je najveći izgovor zašto smo neefikasni to da je žrtva odustala. Moramo napraviti dobar pritisak da informišemo javnost i da pratimo

šta ti ljudi rade, i da prozivamo one koji ne rade, da tražimo disciplinsku i prekršajnu odgovornost. Mislim da ćemo onda biti dobri.”

Sa tim da svi ostali mediji treba da budu uključeni i da izveštavaju na način kako je to “Vreme” radilo u prethodnom periodu, saglasna je i Branika Drašković. “Mi, kao koordinaciono telo, interdisciplinarno posmatramo problem nasilja i problem rodne ravnopravnosti generalno. Potpisali smo projekat da od pomenute pozorišne predstave napravimo film. Prepoznali smo značaj svega toga i inicirali proces doniranja.”

Prema njenim rečima, osim rešavanja problema, važna je i njegova prevencija. “U ovom trenutku realizujemo projekat ‘Integrirani odgovor na nasilje’, čiji je nosilac Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost a realizuje se

u saradnji sa ministarstvima zdravlja, omladine i sporta, obrazovanja, rada. Ovaj projekat posebno se bavi decom ranog školskog uzrasta, a naročito se radi sa dečacima. Prevencija je nešto što je veoma važno i nekoliko puta smo ukazali na to.”

Svakodnevni problem je i nepostojanje jedinstvenih baza podataka, a važna stavka koja treba da bude ispunjena u narednom periodu jeste formiranje nacionalnog SOS telefona. “Ovaj naš projekat ima za cilj senzibilizaciju institucija sistema da se pokrene formiranje nacionalnog SOS telefona. To su bitne tačke na kojima radimo. Rezultati su sporo vidljivi, ali imamo ciljeve i procese za njihovo dostizanje. Mi smo kao Koordinaciono telo na ličnom primeru, povlačenjem Zakona o rodnoj ravnopravnosti u saradnji sa svim ostalim nevladinim

sektorom i svim ostalim relevantnim telima, zaključili da taj Zakon treba unaprediti.”

Govoreći o ključnim zamerkama na tekst ovog Zakona, Drašković kaže da su se one ticale kontrolnih mehanizama – ko nadzire primenu Zakona i kakve su sankcije za one koji Zakon ne primenjuju. I u ovom zakonu je veoma važno da postoje kontrolni mehanizmi, ukoliko ne postoje, Zakon nema zube i njegova primena se ozbiljno dovodi u pitanje, kaže Drašković. “Druga važna stavka je praćenje. Kada je nasilje u pitanju, nedostaje sinhronizacija institucija, i državnih i nedržavnih. Ne postoje jedinstvene baze podataka o tome šta je urađeno kada je u pitanju rodna ravnopravnost. Nedostaju i evaluacije, nešto se uradi i tu se završi, bez evaluiranja šta je urađeno, šta još treba, gde smo. Da bismo dalje napredovali, moramo

znati šta smo postigli, šta nismo i kako dalje. To su ključni problemi. Mnogo se radi, ne postoji sinhronizacija, posebno rade državne institucije, posebno nevladin sektor. Nedostaju sinhronizacija, komunikacija i jedinstvene baze podataka”, kaže Drašković.

VIŠE MUŠKARACA, MANJE NASILJA

Kao jedan od nedostataka projekta, Brankica Janković ističe mali broj muških sagovornika. “Nije ovo tema samo za žene, nije ženska tema. Jasno mi je da je teško doći do muških sagovornika, ali bih volela da o svim temama rodne ravnopravnosti, a naročito o temama nasilja, imamo drugi ugao posmatranja, stručnih eksperata i adekvatnih sagovornika. Saglasna sam sa onim što je Tanja predložila o načinu kako da se dopre do građana. Bilo bi

dobro da se pronade način da se dodaci koji su nastali tokom ovog projekta distribuiraju, ali bi uključivanje televizija sa nacionalnom frekvencijom kroz kratke forme bilo najadekvatniji način. Film ili serija svakako su adekvatniji način od pozorišta zbog šire publike”, kaže Janković.

“Vreme” treba da nastavi da piše o ovoj temi, ali sada na višem nivou i još temeljnije, saglasne su učesnice tribine “Vreme protiv nasilja – odakle smo krenuli i dokle smo stigli”. Ostali mediji, a naročito oni sa nacionalnom frekvencijom, trebalo bi da se uključe i da izveštavaju na način kako je to “Vreme” radilo u prethodnom periodu.

Projekat “Vreme protiv nasilja: pogled uprt u evropsko pravo” realizovao je nedeljnik “Vreme” uz podršku Delegacije EU u Srbiji.

KATARINA STEVANOVIĆ

Političke volje ipak ima

Koordinaciono telo se zalaže za širu sliku kada se govori o nasilju nad ženama, mi na njega ne gledamo samo kao na fizičko nasilje. Znamo da ono počinje u porodici, ali isto tako znamo da u toj borbi moramo da imamo ekonomski nezavisnu ženu. Zbog toga je jedan od stubova naše strategije akcionog plana ekonomsko osnaživanje žena. I zbog toga smo insistirali u saradnji sa Ministarstvom finansija da se uvede rodno odgovorno budžetiranje. Prvi put imamo programski budžet gde je uvedena rodna komponenta, gde i žene i muškarci imaju jednak pristup resursima. Takođe, jedina smo zemlja van EU koja je uvela indeks rodne ravnopravnosti, veoma važan statistički instrument koji nam pokazuje gde smo u kom domenu i koliko treba da radimo da bismo dostigli viši stepen u ovoj oblasti

Kao državna institucija na najvišem nivou, Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost nosi ujedno i krovnu ulogu i najveću odgovornost u toj oblasti, pa tako i kada je u pitanju suzbijanje nasilja nad ženama. Koordinaciono telo je osnovano u oktobru 2014, umesto Uprave za rodnu ravnopravnost, institucije iz prethodnog saziva vlasti, a na njegovom čelu nalazi se potpredsednica Vlade Srbije Zorana Mihajlović, ujedno i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture. O tome šta se do sada uradilo i kako se vidi uloga nedavno usvojenog Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, razgovaramo sa Gordanom Gavrilović, savetnicom za rodnu ravnopravnost u kabinetu potpredsednice Vlade.

“VREME”: Pošto je porodično-partnersko nasilje u ovoj godini prepoznato kao vodeći društveni problem i pošto je postalo tako uočljivo, kazuju li nam to, između ostalog, i o nedovoljnom radu nadležnih institucija?

GORDANA GAVRILOVIĆ: Rekla bih, baš naprotiv. Uvek se govorilo o toj temi, a sada se govori više i imam utisak da je u tome malo drugačiji pristup. Počelo je da se radi više, a nama iz Koordinacionog tela je drago da su

sve napore koje smo u protekle dve godine uložili, a toliko postojimo, prepoznali i drugi akteri. Tu mislim na državne institucije i na sve druge aktere, jer ovo nije pitanje samo države i resornih ministarstava, nego i organizacija civilnog društva i nevladinog sektora, međunarodnih organizacija, institucija, samo što imam utisak da sada radimo sa više koordinacije. Rekla bih da je to razlog što se sada više govori o toj temi, jer smo delotvornije prišli ovom problemu.

Koji su to konkretni pomoci, recimo, u koordinaciji među državnim subjektima?

Konkretno, Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, nedavno usvojen, predviđa koordinisan rad nadležnih institucija. Ono za šta se mi zalažemo jeste spuštanje te koordinacije sa republičkog nivoa, među resornim ministarstvima i državnim institucijama, na lokalni nivo. Mi smo, evo, i prošle nedelje imali veoma važnu konferenciju o sprovođenju nacionalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou, jer ukoliko nismo svi uvezani, ne možemo postići cilj kome težimo, a to su unapređena rodna ravnopravnost i poboljšan položaj žena u Srbiji. Dakle, ne mislim tu samo na državne institucije. Ostvarili smo sjajnu

saradnju sa međunarodnim organizacijama koje nas u tom procesu podržavaju. Danas su to nemački GIZ, švedska agencija SIDA i agencije UN, nosilac smo projekta “Integrirani odgovor nasilja nad ženama i devojkama” koji je krenuo od septembra ove godine gde će biti posvećena pažnja kako podršci žrtvama tako i radu sa počiniocima, posebno prevenciji nasilja nad ženama, radu sa mladima. Ostvarili smo i odličan dijalog sa organizacijama civilnog društva, sa Autonomnim ženskim centrom, Ženskom platformom ili Udruženjem poslovnih žena, jer ono što je naš zadatak i za šta se mi zalažemo, a što ranije nije postojalo, to je upravo dijalog i zajednička saradnja svih nas. Dakle, treba da prepoznamo da smo u ovom poslu svi na istoj strani i da svi imamo isti cilj.

Na koji način će potencijalna žrtva nasilja osetiti blagodeti novog Zakona i veće koordinacije na najvišem nivou kada, recimo, posle pretrpljenog nasilja ode kod lekara, ili prijavi nasilje policiji, ili se obrati za pomoć socijalnoj službi?

Pre nekoliko dana imali smo sastanak sa predstavnicima svih resornih ministarstava i institucija, kako bismo napravili kontakt tačke u svakom

ministarstvu, u svakoj republičkoj instituciji koja će biti zadužena za sprovođenje našeg akcionog plana, a nakon toga se spuštamo na lokalni nivo, ka predsednicima opština, gradonačelnicima i predstavnicima lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost koji su osnovani u 129 opština. Na taj način pravimo mrežu i koordinaciju koja mora da bude dostupna žrtvama nasilja. Dakle, nije dovoljno da ona postoji samo na najvišem nivou, saradnja mora da bude i vertikalna i horizontalna, i sa svim akterima.

Kakva je ta saradnja u ovom trenutku?

Mnogo bolja nego što je bila ranije. Sada već imamo mrežu saradnika u svim institucijama. Nije idealna, ali idemo ka tome da već sledeće godine, kada budemo pravili prvi izveštaj o sprovođenju nacionalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost, vidimo i prve rezultate.

Koordinaciono telo se zalaže za širu sliku kada se govori o nasilju nad ženama, mi na njega ne gledamo samo kao na fizičko nasilje. Znamo da ono počinje u porodici, ali isto tako znamo da u toj borbi moramo da imamo ekonomski nezavisnu ženu. Zbog toga

je jedan od stubova naše strategije akcionog plana ekonomsko osnaživanje žena. I zbog toga smo insistirali u saradnji sa Ministarstvom finansija da se uvede rodno odgovorno budžetiranje. Prvi put imamo programski budžet gde je uvedena rodna komponenta, gde i žene i muškarci imaju jednak pristup resursima. Takođe, jedina smo zemlja van EU koja je uvela indeks rodne ravnopravnosti, veoma važan statistički instrument koji nam pokazuje gde smo u kom domenu, i koliko treba da radimo da bismo dostigli viši stepen u ovoj oblasti.

Pa, gde smo?

Malo ispod polovine u odnosu na evropski prosek: od 100 poena, kako se to ocenjuje, Srbija ima 40,6 poena, više nego pojedine članice Evropske unije. To je naša polazna tačka, koja nam dalje pomaže u kreiranju svih sledećih strateških dokumenata i sprovođenja planova. Ono na čemu insistiramo jeste da se rodna perspektiva i rodna ravnopravnost uvedu u javne politike. To se vidi i u novom Zakonu o stanovanju koji predlažemo i u kome su žene žrtve nasilja prepoznate kao posebna prioritarna kategorija koju treba pomoći.

Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost usvojena je u januaru ove godine, sa akcionim planom od 2016. do 2018. Kada je reč o nasilju u porodici, koje su mere tim akcionim planom predviđene?

Dalji rad na strateškim dokumentima, pre svega donošenje strategije o borbi protiv nasilja nad ženama, što je i naša obaveza po Istanbulskoj konvenciji i na čemu ćemo raditi od januara 2017. godine. Zajedno sa drugim ministarstvima treba da uvedemo nacionalni SOS telefon, što je takođe preporuka Istanbulske konvencije. Podrazumeva se i rad sa medijima na senzibilizaciji teme, kao i podrška ženama iz ranjivih, višestruko diskriminiranih grupa, kao što su Romkinje, žene na selu, žene sa invaliditetom. Još ćemo to produbiti kroz akcioni plan koji treba bude deo strategije o borbi protiv nasilja nad ženama.

Kada se može očekivati jedinstvena evidencija žena koje su pretrpele nasilje?

Evidencija, nažalost, do sada nije postojala, ali to je predviđeno novim Predlogom zakona o rodnoj ravnopravnosti, jer smo to prepoznali kao problem.

Novi Zakon o sprečavanju nasilja u porodici doneo je niz novih mera. Koje biste posebno izdvojili?

Važna stvar do koje smo došli posle toliko godina jeste uvođenje hitnih mera i prinudno iseljavanje nasilnika iz kuće, kao i prinudna zabrana prilaska i kontaktiranja sa žrtvom. Druga važna stvar je formiranje grupa za koordinaciju i saradnju, kao i to da ćemo sad stvarno imati uvezan sistem. Veoma je važno što ćemo imati specijalizovane obuke za policijske službenike, javne tužioce i sudije, ljude koji se bave tom temom i u kontaktu su i sa žrtvom i sa nasilnikom, ljude koji moraju da budu posebno senzibilisani za to.

Za udaljšavanje nasilnika, na primer, već su odranije postojale odredbe u drugim zakonima, a takođe i za koordinaciju službi.

Mislim da je očigledno da se dosadašnji zakoni nisu dovoljno efikasno sprovodili. Koordinaciono telo insistira i radi na uspostavljanju jače koordinacije i mislim da imamo ozbiljnere pomake.

Koji mehanizam će sada omogućiti da novi Zakon ne ostane mrtvo slovo na papiru?

Naš zadatak je da koordinišemo aktivnost svih organa i da iniciramo aktivnost, a organi ih sprovode. Mislim da je zaista važno da u Zakonu imamo eksplicitne odredbe koje se tiču i koordinacije i zajedničkog rada. Po novom Zakonu, kao učesnike u radu grupa za koordinaciju i podršku nemamo samo nadležne resorne organe nego i druge iz oblasti zdravstva, prosvete i socijalne zaštite, kao i udruženja i organizacije koji se bave ovom tematikom. Dakle, po prvi put Zakon kaže da i oni mogu biti članovi grupa za koordinaciju i podršku, što dalje vodi ka kontrolnim mehanizmima. Kada ste deo jednog tima, možete mnogo više da doprinesete: i da sami predlažete, ali i da kontrolišete kako se nešto u praksi sprovodi.

Da li je već počela priprema u vezi sa budućim sprovođenjem Zakona? Na primer, konkretni dogovori sa Ministarstvom policije o nekim osetljivim

stavkama, recimo, zabrana prilaska nasilnika kući koja je njegovo vlasništvo.

Zakon će početi da se sprovodi 1. juna 2017. godine. Dogovori naravno postoje, sve institucije su prepoznale značaj zajedničke saradnje, ali ne mogu da vam govorim o konkretnim slučajevima. Zakon je donet, sada sledi donošenje podzakonskih akata i koordinacionih mera, i Koordinaciono telo će u tome sigurno učestvovati.

Jedna od važnih novina u Zakonu jeste i ekonomsko osnaživanje žena, a u tom svojstvu i saradnja sa Nacionalnom službom za zapošljavanje. Postoje li neke pretpostavke kako je Zakon na tom planu moguće sprovesti?

Ulazimo detaljno u Zakon koji je donet pre dve nedelje. To će biti tema u narednim mesecima, odnosno u naredna tri meseca koliko imamo rok za donošenje podzakonskih akata, da se proceni i promisli na koji način će to u praksi biti realizovano. Veoma je važno što je to u Zakonu prepoznato kao mera.

Imate li podatke o tome kada će se uvesti SOS telefon?

Taj telefon je usluga socijalne zaštite i kao takva pripada Ministarstvu rada, ali želimo i te kako da pomognemo da se uvede ta linija. Koordinaciono telo je pomoglo da se neke administrativne procedure donesu i da se usvoji pravilnik o standardima kao važan korak u procesu. Ono što sada sledi jeste konkretizovanje mera, u čemu će nam pomoći i međunarodne organizacije. Deo toga uradićemo kroz projekat "Integrirani odgovor", a drugi deo je formalan i tiče se Ministarstva rada.

Koordinaciono telo je nastalo 2014, nakon ukidanja Uprave za rodnu ravnopravnost. Ko, zapravo, čini to telo?

Koordinaciono telo postoji od oktobra 2014. i mislim da smo jedina zemlja u Evropi koja na čelu jedne takve institucije ima potpredsednicu Vlade, na njenom čelu je prof. dr Zorana Mihajlović. I to je znak na koji način želimo da pristupimo ovom problemu. Telo čine i resorni ministri, a tu je i predsednik Privredne komore Srbije,

dakle sve važne političke figure u ovoj zemlji koje su i donosioci odluka. Na operativnom nivou, to je tim za rodnu ravnopravnost potpredsednice Mihajlović, a činimo ga nas četiri, tim koji te odluke i sprovodi.

Da li su zastupljeni i predstavnici nevladinog sektora?

Da, gospođa Sonja Liht predstavlja Akademiju ženskog liderstva i Beogradski fond za političku izuzetnost. Tu je i Sanja Popović Pantić iz Udruženja poslovnih žena Srbije.

Mislila sam na nevladine organizacije koje se već dugu niz godina bave ženama žrtvama nasilja.

Sa njima apsolutno saradujemo, ali nisu formalno u Koordinacionom telu, koje ne broji veliki broj članova. Na operativnom planu jesu naši saradnici.

Pomenuli ste prisutnu političku volju da se pristupi ovom problemu, pri čemu navodite da je potpredsednica Vlade na čelu Koordinacionog tela. Međutim, kako objašnjavate da to telo ni posle dve godine postojanja nema svoj poseban telefon, mejl adresu, veb-adresu, nego se i dalje vodi u okviru Ministarstva za građevinu i saobraćaj?

Koordinaciono telo ima svoju veb-stranicu "gendernet", koja je nasleđena od prethodne Uprave za rodnu ravnopravnost. Ali, od januara pokrećemo novi sajt Koordinacionog tela, za šta nam je bila potrebna pomoć donatora. On će biti informativniji, više će pozivati na saradnju sa svim ostalim akterima, a ono na čemu ćemo insistirati jesu mišljenja eksperata. Međutim, svi koji žele, vrlo brzo i lako mogu da kontaktiraju sa nama preko kabineta potpredsednice Vlade Zorane Mihajlović. Koordinaciono telo nema budžet i funkcionišemo pri kabinetu potpredsednice Mihajlović, koja i predsedava Koordinacionim telom. U ovom trenutku, tim za rodnu ravnopravnost kabineta potpredsednice Vlade čine četiri osobe. Kada Zakon za rodnu ravnopravnost bude donet, a on predviđa službu za rodnu ravnopravnost, verujemo da će taj tim biti ojačan jer je sigurno da nas u ovom poslu treba više. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

Kolika je moć medija u borbi protiv porodičnog nasilja

Realizovali smo nebrojeno mnogo projekata za koje smo znali da su društveno važni. Ali retki su oni poput ovog, u koji čitav tim uđe srcem i dušom

Sve je počelo pre više od dve godine, kada je potpisnica ovih redova krenula da čeprka šta se dešava sa primenom Istanbulske konvencije i njenom implementacijom u srpsko zakonodavstvo. Činjenica da primena kasni nije bila toliko iznenađujuća, koliko je bilo šokantno stanje na terenu: način na koji institucije tretiraju žrtve koje se

ŽENE UDRUŽENE: Sifražetkinje u SAD 1913. godine

usude da prijave nasilje ili silovanje najbolje se može opisati kao nastavak terora. Paralelno, dogodilo se da Evropska unija otvori medijski konkurs za dodelu grantova. Odmah nam je bilo jasno šta nam je činiti: mi o ovome moramo da pišemo mnogo i često, ne smemo da se zaustavimo samo na tekstovima, trebaće nam i tribine, ali i štampani mesečni dodaci koji će ostati kao artefakt, priručnik ili građa za neke buduće novinarke i novinare koji budu želeli da se bave ovom temom. Novac smo dobili i zbog toga bili prozivani, satanizovani i šta sve ne. Ali nije nas bilo briga. Znali smo da su pitanja koja otvaramo daleko važnija od sada već uobičajenih medijskih prepucavanja i upiranja prstom u "strane plaćenike". Realizovali smo nebrojeno mnogo projekata za koje smo znali da su društveno važni. Ali retki su oni poput ovog, u koji čitav tim uđe srcem i dušom.

Kad kažem tim, mislim na nas šest: Biljanu Vasić, Tatjanu Tagirov, Jelenu Jorgačević, Ivanu Milanović Hrašovec, Tamaru Skrozcu i sebe. Svaka je doprinela ne samo svojom novinarskom profesionalnošću, već i jedinstvenošću svoje ličnosti: Biljana svojom bezgraničnom empatijom, Tatjana svojom prodornošću i besprekornim pravničkim znanjem i stručnošću, Jelena smirenošću i studioznošću, Ivana svojim neverovatnim talentom da od suvoparne materije napravi tekst u kom ljudi nisu brojevi, Tamara sa

svojom strastvenošću u pristupu temi. Godinu dana smo grizle, učile, čitale, razgovarale sa stručnjacima, svađale se, zašto ne priznati i to. Iz novinarskih svađa rađaju se najbolje ideje. Znale smo, i pre nego što smo počele, na kakve ćemo prepreke nailaziti: na sagovornike koji jedini uzrok porodičnog nasilja vide u siromaštvu, na nerazumevanje okoline za činjenicu da fizičko nasilje nije jedini oblik

zlostavljanja, na primedbe tehničkog dela tima kome su se u jednom trenutku smučile naše "mračne teme". Sa druge strane, pošteno je reći da smo imale bezrezervnu podršku muškog dela redakcije "Vremena". Nismo imale pojma koliko su zapravo senzibilisani i koliko ih iskreno zanima ono o čemu pišemo. Istina, nadenuli su nam nadimak "AFŽ", ali u ovoj i ovakvoj redakciji, to je kompliment.

Nije običaj da na kraju projekta urednik ili urednica napiše ovakav tekst. Međutim, ovaj projekat je izuzetak. Od samog početka znale smo da imamo šansu da makar za mrvicu promenimo jezivu stvarnost, da budemo glas onih čiji se glas inače ne čuje. Iskreno se nadam da smo tu šansu dobro iskoristile. "Vreme protiv nasilja" je od prvog do poslednjeg dana bilo naše zajedničko "čedo", stvarano sa strahom i nadom da radimo nešto mnogo važno. Uprkos ogromnom poslu koji je iza nas, pomalo smo tužne jer zadatak ni izbliza nije završen. Još je posla i pred državom i pred nama. Zato obećavamo da ćemo, uprkos oficijelnom kraju projekta, na stranicama "Vremena" i dalje budno motriti na donosiocima odluka i paziti da li sprovedu Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, koji je, slučajno ili ne, usvojen svega dve nedelje pred kraj našeg projekta.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ,
urednica dodatka "Vreme protiv nasilja"

Urednica dodatka: Jovana Gligorijević, **Novinarke:** Biljana Vasić, Tatjana Tagirov, Jelena Jorgačević Ivana Milanović Hrašovec i Tamara Skroza,

Dokumentacija: Dragoslav Grujić, **Urednik fotografije:** Milovan Milenković, **Fotografije:** agencija FoNet i Milovan Milenković,

Grafičko oblikovanje: Ivan Hrašovec, **Slog:** Tanja Stanković, **Lektura:** Živana Rašković, **Korektura:** Stanica Milošević

Dodatak je objavljen u nedeljniku Vreme u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog dodatka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske Unije. Sadržaj dodatka odgovornost je isključivo nedeljnika Vreme i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec